

Oplæg om politik og behandling af Sophie Hæstorp Andersen, MF - sundhedsordfører for Socialdemokratiet

Hvilken rolle spiller den politiske debat for behandlingen af stofmisbrug i Danmark?

Hvilken rolle har den politiske debat i Danmark spillet og spiller stadig for behandlingen af stofmisbrugere i Danmark?

I mine øjne har Danmark både været sen til at indse, at man måtte gøre en indsats for at hjælpe stofafhængige mennesker ud af deres misbrug - og man er stadig sen til at indtage nye positioner i hele diskussionen af, hvordan vi sikrer et værdigt liv for stofbrugere i dagens Danmark. Hvad angår det at tage fat på initiativer, der kan hjælpe de allermest udsatte mennesker i hvor samfund - er det ikke for meget at sige at politikere i Danmark generelt er temmelig konfliktsky og konservative i deres tilgang - af mange forskellige årsager.

Ser på den danske narkotikapolitik - så er afvænnning stadigvæk på mange måder krumtrappen. I Danmark hylder vi stadig princippet om stoffrihed - og det præger hele den måde vi diskuterer narkotikapolitik på. Det sætter ofte ønsket om stoffrihed - fremfor den enkelte stofbrugers situation og værdighed i centrum. Dagens tidligere indlæg om hvordan vi lærer også at respektere stofmisbrugerers menneskerettigheder og betragte dem som ligeværdige var et godt indlæg i den sammenhæng.

Siden starten af 1990'erne har man forsøgt at satse på et bredt spektrum af behandlingstilbud. Afvænnning skulle være målrettet den enkelte narkomans behov, for man erkendte at der ikke nødvendigvis blot er een måde at afvænne narkomaner på - de er lige så forskellige som resten af befolkningen.

I 1994 kom den første narkotikapolitiske redegørelse, og derefter er behandlingskapaciteten blevet udbygget markant. Desværre uden at antallet af narkotikarelaterede dødsfald er faldet tilsvarende - det er tværtimod steget.

I 1995 kostede brug af narkotika 274 mennesker livet i Danmark - hvilket var en foreløbig kulmination på en stigning af dødsfald blandt narkomaner. Man vurderede på det tidspunkt at der var omkring 10.000 narkomaner i Danmark - de to tal fik Socialdemokratiet til at reagere kraftigt.

Socialdemokratiet, der dengang havde regeringsmagten, nedsatte derfor i 1995 et udvalg, der skulle formulere mål og konkrete handlingsforslag for partiets narkotikapolitik. Indsatsen mod narkotikaen skulle øges og behandlingen og hjælpen til narkomaner forbedres.

Efter en række møder formulerede man en politik, der satsede på: Forebyggelse og oplysning; flere og længere behandlingstilbud; skadereduktion og den politimæssige indsats.

Helt konkret anbefalede man en større forebyggende indsats i skoler og blandt indvandrergupper; at behandlingstilbud skulle have en varighed af mere end tre år; at man som led i skadereduktion etablerede døgnåbne fixerum og udarbejdede en dansk model for forsøg med lægeordineret heroin; samt en intensiveret jagt på pushere.

Forslaget indeholdt selvfølgelig flere andre forslag, der enten blev forholdsvis hurtigt vedtaget, eller som allerede var ved at blive praksis i amterne, men det som måske står som den største fiasko ved oplæggets implementering var, da man valgte at satse mere på hårde straffe og stress af narkomaner for at finde frem til deres pushere - og samtidig ikke fik gennemført de skadereducerende tiltag såsom brugerrum, hvor stofbrugere under hygiejniske forhold kan tage deres stoffer og forsøg med lægeordineret heroin til de mest belastede narkomaner.

Resultatet blev stress af stofmisbrugerne med dertil hørende komplikationer i form af flere stikskader, øget smitterisiko og flere stofbrugere i fængslerne. I dag er 40 procent af de indsatte i de danske fængsler afhængige af stof.

Hvorfor slog de dele af politikken, der handlede om skadereduktion aldrig igennem?

Mange peger i dag på den mulighed, at dels var de nye tiltag med skadereduktion ikke bredt funderet i den socialdemokratiske gruppe i Folketinget og hos skiftende socialdemokratiske sundhedsministre og hos partiformanden selv. Dels spillede Sundhedsministeriets embedsmænd en stor rolle i at modvirke nye tiltag på området - fordi den danske politik på området traditionelt havde fokuset mere på stoffrihed - og det ulovlige i at besidde narkotika. Det gør de stadig i mine øjne, når man fortsat rådgiver nye sundhedsministre igen og igen om, at brugerrum til stofmisbrugere er i strid med internationale konventioner - fremfor at kalde det "manglende politisk vilje".

Mange faktorer har spillet ind og jeg ved ikke hvilken faktor jeg tillægge størst betydning. Det eneste jeg ved er, at meget af debatten allerede i 1995 og de følgende år der blev bremset helt utroligt, når det gælder fokus på skadereduktion.

Selvom princippet om stoffrihed som mål stort set ikke er blevet antastet før i de senere år, har der løbende været en offentlig debat om kvaliteten af de behandlingstilbud der gives, og om hvilke grænser der er. Det er godt. Med henblik på at sikre en større koordination af behandlingsindsatsen skete der i 1996 en omlægning af kompetencen således at amterne fik visitationskompetencen og behandlingsområdet blev markant økonomisk prioriteret.

I løbet af ganske få år blev ressourceanvendelsen på behandlingsområdet mere end fordoblet. Amtskommunerne fulgte trop - og et stort antal nye former for behandling og afvænnings gjorde deres indtog i Danmark - blandt andet Minnesota-kuren og Narconon. I 1998 kunne man således konkludere at aldrig havde vi haft så mange behandlingspladser og aldrig havde så mange været i behandling.

På nuværende tidspunkt er der et lovforslag i høring, der skal indføre en garanti for at få behandling på bare 14 dage. Det er naturligvis positivt at stofbrugere, der ønsker hjælp til afvænnings nu ikke længere skal vente i månedsvis, og et ekstra antal pladser er meget velkomne.

Det ændrer dog ikke på, at et stort problem med den danske afvænningsindsats er, at man faktisk ikke ved meget om hvad der virker

- og hvad der ikke virker. Selvom Center for Rusmiddelforskning gør et stort stykke arbejde, så er der ikke nogle ordentlige nationale undersøgelser, der kan sige hvilke behandlingssteder og eventuelt hvilke behandlingsmetoder, der har en bedre effekt end andre. Dette skyldes selvfølgelig også at forskellige behandlingsmetoder virker bedre for nogle mennesker end andre, fordi vi som mennesker og stofbrugere er forskellige.

Det er svært at finde frem til alle de mennesker, der har været igennem en behandling - især fordi dem, der ikke bliver permanent afvænnet ofte lever på gaden eller ikke vil stå ved deres misbrug.

Under alle omstændigheder er det en af de ting, politikerne bliver nødt til at arbejde med i de kommende år.

Det er ikke fordi vi ønsker at spare, eller fordi samtlige behandlingssteder skal overvåges konstant, men vi svigter stofmisbrugerne hvis vi sender dem afsted til forgæves behandlinger på behandlingssteder, hvor succesraten er mikroskopisk. Det giver blot mere håbløshed og flere nederlag!

Den nye regering taler meget om "frit valg" og muligheden for frit at vælge mellem det offentlige og private på en lang række omsorgs- og serviceområder. Desværre omfatter frit valgs-ideologien endnu ikke stofmisbrugerne.

Mange amter har indgået faste aftaler med behandlingssteder, og hvis en narkoman ønsker at komme i behandling kan vedkommende kun komme i behandling på et af de steder amtet har aftaler med, for der er alle pengene brugt.

En stofmisbruger, der allerede har været i behandling mange gange kan således risikere at det eneste behandlingstilbud han eller hun bliver præsenteret for - er et tilbud, som vedkommende allerede har prøvet uden succes. Samtidig kan det være, at han har et specielt ønske om at komme et bestemt sted hen fordi han har hørt meget positivt om det, eller fordi han kender nogen der er blevet stoffri det pågældende sted, men det kan bare ikke lade sig gøre.

Det viser at de flotte ord om at betragte narkomaner som individer, der har hver deres historie og hvert deres behov - ikke bliver levet ud i praksis. Fremover må dialog og brugerinddragelse sættes mere i fokus.

Der er stadig meget langt igen for den danske narkotikapolitik før vi lærer at udskifte de flotte, politiske målsætninger med en virkelighed, der sætter stofmisbrugerne i centrum.

Efterbehandling af afvænnede stofbrugere er også stadig et begreb som mange kommuner tilsyneladende endnu ikke har hørt om. Det lyder uforståeligt, men der er stadigvæk mange tidligere stofmisbrugere, der forlader et behandlingssted afvænnet og med nyt mod på tilværelsen, men som bliver sendt direkte tilbage til gaden.

Kommunerne er nemlig ikke i stand til at tilbyde dem et sted at bo når de forlader behandlingsstedet. På trods af at tidspunktet ofte er kendt i uge eller månedsvis,

er det ikke unormalt at en tidligere stofmisbruger er henvist til at overnatte på sofaen hos nogle af de gamle, ikke-afvænnede venner, eller endda på gaden.

Clean House er et initiativ, der netop blev startet fordi en tidligere stofbruger efter behandling kun var henvist til en sofa hos sine metadon-venner. For at andre ikke skulle udsættes for det samme fremover gik han igang med at lave et sted for tidligere misbrugere, hvor man kan hente og henvise folk direkte til efter endt behandling. Et lille skridt med stor betydning i den rigtige retning.

Der er flere initiativer på vej, og det er i mine øjne mindst lige så vigtigt at styrke disse initiativer som at tilbyde flere behandlingssteder. Hvis vi skal nedbringe antallet af narkomaner i Danmark skal vi droppe illusionen om at behandling er nok. Vi svigter narkomanerne og deres pårørende ved at lade som om det alene er antallet af behandlingspladser der afgør hvor mange stofmisbrugere, der kan lægge stofferne på hylden. Der skal væsentlig mere til!

Jeg fortalte før om, hvordan dele af politikken om skadereduktion aldrig blev udført i praksis pga. forskellige omstændigheder. Noget skadereduktion er dog blevet indført med tiden ofte under store tumult-agtige debatter i Folketinget, hvor fordomme og løse tal har flagret i vinden. Ofte helt imod befolkningens generelle ønske om at gøre mere for både hjemløse og stofmisbrugeres forhold.

På trods af den prioriterede indsats med at forbedre forholdene for stofmisbrugere og sikre afvænningspladser igennem 1990'erne er jo stadig mellem 250 og 350 narkotikarelaterede dødsfald i Danmark. Det tal er alt for stort.

Skadesreduktion kom til Danmark i kølvandet på AIDS. Da det viste sig at HIV florerede blandt stiknarkomaner blev myndighederne nødt til at gribe ind. For første gang indså man at stofbrugere ikke bare forsvinder af sig selv, og at det kan være nødvendigt med andre tiltag end blot at tilbyde afvænnings.

Danmark begyndte at udlevere kanyler til stiknarkomaner, så de ikke længere var nødt til at dele med hinanden, og det viste sig at være en succes der fik bremset HIV udbredelsen blandt narkomaner og blandt prostituerede.

Det skabte naturligvis debat, og der var mange der mente at udlevering af kanyler var en de facto anerkendelse af narkotikamisbrug.

Den debat er fortsat med hver enkelt skadesreducerende tiltag der er blevet gjort i dansk narkotikapolitik - med mange skadelige konsekvenser. For eksempel bliver der stadig væk ikke udleveret kanyler i de danske fængsler, selvom om det er kendt blandt både indsatte og personale at stofferne florerer. Dog udleveres der gratis rensesække til kanyler. Kort sagt: Dobbeltmoralen hersker!

Det er værd at bemærke, at det ikke så meget var narkomanernes tarv, der lå til grund for udleveringen af kanyler, men derimod en frygt for at AIDS skulle antage epidemisk omfang i Danmark, og at narkomaner dermed skulle være med til at sprede smitten blandt "normale" borgere. Endnu engang var det ikke stofmisbrugernes behov der blev udslagsgørende for den førte politik.

Mange danske politikere mener, at skadesreducerende tiltag ødelægger princippet om stoffrihed som det endelige mål, og det er dette argument vi møder i debatten hver

eneste gang der bliver forslået en lille bitte ting, der kan gøre livet som stofbruger lidt mere tåleligt.

Det gør det svært at komme igennem med tiltag som fixerum, forsøg med lægeordineret heroin til de mest belastede narkomaner og sikre vandampuller i det værktøj, der deles ud til aktive stofbrugere.

Ikke alt er dog negativt!

Mens politikerne, med mine øjne, halter inde i det danske parlament - er der en voksende forståelse blandt danskerne om, at det ikke er realistisk for alle stofbrugere at blive stoffri indenfor en overskuelig årrække, og at det derfor er nødvendigt at give rimelige livsbetingelser.

Desværre har denne forståelse har dog endnu ikke bredt sig til politikerne, og i foråret stemte et flertal i Folketinget nej til at indlede forsøg med lægeordineret heroin til 100 af de mest belastede narkomaner. Det skete på trods af at et stort dansk dagblad havde ført en (ikke særlig smuk) kampagne for at få tilladt forsøget, og på trods af at meningsmålinger faktisk viste at der var opbakning til et forsøg i befolkningen.

Der er dog håb forude, for i takt med at der bliver valgt flere og flere unge mennesker til det danske Folketing, er der også en større parathed til at se bort fra gamle dogmer og træde nye veje i narkotikapolitikken. Veje jeg mener vi skal blive bedre til at diskutere, men omvendt ikke må være bange for at betræde.

Københavns Kommune har i 2003 afsat penge til at etablere brugerrum til narkomaner. Før det kan lade sig gøre skal det sikres at der er et lovgrundlag for det. Derfor arbejder jeg i øjeblikket på et beslutningsforslag, der skal sikre det nødvendige lovgrundlag.

Det bliver ikke en nem opgave at få sådant et forslag igennem, for modstanden i Folketinget er meget stor - især på regeringssiden, men desværre også somme tider i det parti jeg repræsenterer. Der er mange argumenter imod, og de koncentrerer sig især om frygten for at det bliver for attraktivt at være narkoman - det vil sige at brugerrum vil virke forstyrrende for indsatsen for at afvænne stofmisbrugere.

Det synes jeg er meget symptomatisk for hele den politiske debat om narkotikapolitik:

Ingen spørger stofbrugere, hvad de ønsker eller hvad de tror kunne hjælpe dem til et bedre liv. I stedet holder man sig til det gamle, der har været prøvet i mange år. Der er ingen andre politikområder end narkotikapolitikken hvor politikere ville slippe godt fra på den måde blindt at blokere for forsøg, der kunne forbedre livskvaliteten for en hårdt belastet gruppe. Men stofbrugere regnes desværre ikke altid for ret meget af mange beslutningstagere.

Tak for ordet!